Кримінологічна асоціація України

Велика українська кримінологічна енциклопедія

у двох томах

том 2: М – Я

До 30-річчя Незалежності України

Харків
«Факт»
2021

УДК 343.9
В 27

Рекомендовано до друку
рішенням правління Кримінологічної асоціації України від 24 квітня 2021 року.

Рецензенти:
доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України О. Ю. Салманова
доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України О. І. Беспалова

Редакційна колегія:
Сокуренко В.В. – доктор юридичних наук, професор, член-корепондент НАПрН України (голова);
Бандурка О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України (співголова);
Гусаров С.М. – доктор юридичних наук, професор, член-корепондент НАПрН України;
Ярмиш О.Н. – доктор юридичних наук, професор, член-корепондент НАПрН України;
Швець Д. В. – доктор юридичних наук, доцент, заслужений працівник освіти України;
Могілевський Л. В. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;
Бортник С. М. – доктор юридичних наук, доцент;
Бурдін М. Ю. – доктор юридичних наук, професор;
Клочко А. М. – доктор юридичних наук, професор

Науковий редактор:
доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України О. М. Литвинов

Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я / редкол.: В. В. Сокуренко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін. ; наук. ред. О. М. Литвинов. – Харків : Факт, 2021. – 870 с. [2].
В 27
ISBN 978-966-637-990-3

Енциклопедія – галузевий звід наукових знань у сфері теорії і практики протидії злочинності. Читачеві надається можливість ознайомитися з двома блоками довідкової інформації. Перший – містить відомості про особистості, чиї здобутки у вказаній сфері мають визначальний характер для української наукової думки про злочинність. Другий – присвячено огляду, опису, тлумаченню категорій і понять, що сформувалися та використовуються у дослідженнях з проблем кримінології, кримінального, кримінально-виконавчого, кримінального процесуального та інших галузей права, а також кримінально-превентивній практиці. Також наводяться наукові коментарі з питань історії становлення та сучасного стану кримінології, особливо інноваційних векторів розвитку її знань.

Для науковців, правоохоронців, фахівців у галузі державного управління, представників громадськості і широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою протидії злочинності.

УДК 343.9

ISBN 978-966-637-990-3 © Велика українська кримінологічна енциклопедія, 2021

ФІЛОНОВ ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ (Є. Назимко).....779
ФІНАНСОВА ПІРАМІДА (С. Чернявський, С. Князєв) 781
ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ (О. Бусол) 782
ФІШИНГ (А. Микитчик) 785
ФОНОВІ ДЛЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩА (В. Шкуро).....787
ФОНОВІ ЯВИЩА ЗЛОЧИННОСТІ (В. Харченко) 788
ФОРЕНЗІК (О. Бусол) 791
ФОРМИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (О. Джужа) 794
ФРАЙ ЕЛІЗАБЕТ (В. Пальченкова) 795
ФРІС ПАВЛО ЛЬВОВИЧ (О. Литвинов) 797
ФРОММ ЕРІХ (Н. Філіпенко) 799
ФРУСТРАЦІЯ (К. Марисюк).....800
ФУКО МІШЕЛЬ (1926–1984) (Н. Філіпенко) 801
ФУНКЦІЇ КРИМІНОЛОГІЇ (М. Колодяжний) 803
ФУТУРОЛОГІЯ КРИМІНОЛОГІЧНА (О. Литвинов) 804
ХАРАКТЕР ЗЛОЧИНЦЯ (А. Васильєв) 805
ХАРЧЕНКО ВАДИМ БОРИСОВИЧ (В. Ємельянов) 806
ХРАМЦОВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ (О. Литвинов) 808
ЦЕНЗУРА (К. Марисюк) 809
ЦЕХОВИК (Є. Бодюл) 810
ЦИВІЛІЗАЦІЯ (К. Марисюк, С. Денисов) 812
«ЦІНА» ЗЛОЧИННОСТІ (М. Колодяжний) 813
ЧАС ЗЛОЧИННОСТІ (Ю. Орлов) 817
ЧЕРНЄЙ ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ (С. Чернявський).....820
ЧЕСТЬ (Я. Лизогуб) 822
ЧИННИКИ ЗЛОЧИННОСТІ (Д. Кондратов).....824
«ЧОРНІ АРХЕОЛОГИ» (М. Максіменцев) 828
ЧУБИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ (С. Денисов, М. Пузиревський) 829

«ЧОРНІ АРХЕОЛОГИ»

«Чорна археологія» — функціонально та гносеологічно самостійний феномен, специфічний різновид кримінальних практик, що відтворюються на інституціональному порубіжжі економічної, екологічної, організованої злочинності, але в соціально-конструктивістських контурах відносин надрокористування.

Вирізняють такі кримінологічні типи «чорних археологів» за критерієм рівня їх археологічних знань та навичок пошукової діяльності:

1. Аматори (сленгові назви: «шпана», «требуха», «сліпиши») — особи без спеціальної підготовки, досвіду проведення пошукових робіт, розкопок. Як правило, чоловіки віком до 30 років, які не працюють, не одружені. В основному здійснюють пошук і незаконне вилучення артефактів з місць проведення легальних розкопок (уночі, на законсервованих об'єктах, у періоди технологічних перерв тощо). Такі роботи здійснюються безсистемно, часто з пошкодженням археологічних об'єктів. Близько п'ятої частини аматорів — особи, які уникають місць легальних археологічних розкопок, а, орієнтуючись на показники попиту на старожитності, а також предмети часів Другої світової війни, здійснюють самостійний пошук з використанням металошукачів.

2. Кваліфіковані шукачі (сленгові назва: «мародери», «баклани») — особи, які мають первинні знання в галузі археології, володіють певними навичками проведення розкопок, археологічних розвідок, використовують новітні зразки археологічної техніки, потужні металошукачі, які можуть визначити точне місцезнаходження об'єкта розміром з металеву монету під землею на глибині 5—6 м. Характеризуються системністю діяльності, контактами в середовищі легальних археологів.

3. Професіонали (сленгові назви: «чорні археологи», «курганщики», «бугровики», «дигери») — категорія нелегальних шукачів, які мають вищу освіту, володіють розвиненими навичками пошукових робіт, розкопок, значний досвід археологічної діяльності. Цікаво зазначити, що діяльність професійних «чорних археологів» часто супроводжується участю осіб, які спеціалізуються на пошуку інформації в архівних документах, інших історичних джерелах (сленгові назви «архівщик», «відун»). Останні, як правило, обізнані в питаннях історії конкретної місцевості (краєзнавці) та лише постачають інформацію, не беручи безпосередньої участі в розкопках.

У свою чергу серед професіоналів кримінологічного типу «чорних археологів» можливо виокремити декілька підтипів за критерієм злочинної спеціалізації, а саме:

1) «мілітаристи» («трофейники», «бойовики») — спеціалізуються на розкопках об'єктів, що містять матеріальні сліди бойових дій. В основному йдеться про бойові дії часів Другої світової війни. На «чорному ринку» в Україні особливу цінність мають елементи форменого одностроюелітних підрозділів нацистських військ (СА, СД, СС), а також так звані «медальйони смерті» — елементи натільних жетонів з особистим номером бійця Вермахту (їх пошук в основному здійснюється за персональним замовленням іноземних громадян — родичів зниклого безвісті, адвокатів). Утім, є й такі, хто спеціалізується виключно на зброї XIII—XVIII ст., які в основному діють на території Волинської, Хмельницької та Львівської областей;

2) «копачі» («пірати») — спеціалізуються на пошуку й видобуванні з надр дорогоцінностей: оброблене дорогоцінне каміння, метали, ювелірні вироби, монети, витвори мистецтва. Об'єктами нелегальних пошукових робіт таких осіб стають курганні могильники та некрополі;

3) «битовики», які спеціалізуються на пошуках предметів побутового вжитку, одягу, знаряддях праці. Свої «роботи» ведуть на городищах, поселеннях, стоянках, земляних укріпленнях.

© М. Максіменцев

ЧУБИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ

Народився 07 (19) листопада 1871 р. у м. Борисполі, Полтавська губернія, Російська імперія.

У 1893 р. з відзнакою закінчив юридичний факультет київського Університету Св. Володимира (м. Київ).

У 1900 р. захистив дисертацію магістра кримінального права за темою «Мотив преступной деятельности и его значение в уголовном праве». У 1905 р. захистив дисертацію доктора кримінального права за темою «Очерки уголовной политики. Понятие, история и основные проблемы уголовной политики, как составного элемента науки уголовного права» (рос.).

У період з 1899 по 1918 рр. працював в Демидовському юридичному ліцеї (м. Ярославль), Імператорському Харківському